

*Кашуба Наталя, студентка I курсу магістратури,
спеціальність «Маркетинг»,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ: ДИНАМІКА СТАНОВЛЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. Людина як суспільна істота протягом життя формує у собі риси певних груп і визначає для себе такі орієнтири, які дозволяють приєднатися до них і разом реалізовувати життєві цілі. Багатоманітність життєвих процесів спричиняє до того, що особистість одночасно формує декілька різних систем цінностей. Крізь призму самоусвідомлення і залежно від вимог суспільства ми вибудовуємо власну ієрархію цінностей. За останніми опитуваннями, в Україні в ієрархії цінностей лідерами є національна, регіональна, статева та релігійна ідентичності. Надзвичайно важливою для людини є національна ідентичність, яка сьогодні переживає значні трансформації.

Мета дослідження полягає у дослідженні цінностей сучасного суспільства в контексті міжкультурного діалогу.

Результати наукової розвідки. Сучасне світове співтовариство з його стрімкою інтеграцією та глобалізацією має два вектори розвитку. З одного боку, відбувається взаємопроникнення і взаємозбагачення культур, народів,

напрацьовується досвід міжкультурного діалогу та взаємодії, формується модель толерантного бачення та сприйняття «іншого», «культурно відмінного» тощо. З іншого — відповіддю на ці ж процеси стає традиціоналізація, що виявляється у спробах «закритися», культивувати власну культуру, передбачає збереження значної соціальної дистанції, а у крайніх випадках — навіть прояви агресії стосовно тих, хто «інший», «чужий». Інший рівень міжкультурної взаємодії — це взаємодія в межах однієї країни — це культурна взаємодія між титульною нацією та національними меншинами.

Незважаючи на те що проблема міжкультурних комунікацій сьогодні викликає цілком виправданий інтерес, багато питань, що примикають до даного явища, відносяться до досить дискусійних і викликають полеміку в науковому співтоваристві. Вони впливають із самої сутності феномену, а також обумовлені різними методами і підходами, пов'язаними з вивченням і аналізом спілкування в сфері культури.

У процесі свого існування культура постійно звертається або до свого минулого, або до досвіду інших культур. Це звернення до інших культур отримало назву міжкультурної комунікації. Культура і комунікація тісно взаємопов'язані. Культура не тільки впливає на комунікацію, а й сама піддається її впливу. Найчастіше це відбувається в процесі інкультурації, коли людина в тій чи іншій формі комунікації засвоює норми і цінності культури. Читаючи, слухаючи, спостерігаючи, обмінюючись думками та новинами зі знайомими або незнайомими людьми, ми впливаємо на свою культуру, і цей вплив стає можливим за допомогою тієї чи іншої форми комунікації.

Проблема розгортання діалогу культур є однією з визначальних для українського суспільства та для подальшого формування його як консолідованої нації. Політичний контекст проблематики (необхідність збереження міжетнічного миру, забезпечення національної ідентифікації, знаходження місця країни в системі культурних і геополітичних координат

тощо) зумовлює необхідність вироблення адекватної політики щодо врегулювання міжетнічних відносин.

Існують різні варіанти результатів діалогу. Якщо звернутися до вчень М. Бахтіна, то можна окреслити такі варіанти: по-перше, синтез вихідних позицій, злиття їх в одну загальну; по-друге, коли при діалогічній зустрічі двох культур вони не зливаються і не перемішуються, а кожна зберігає свою єдність і відкрити цілісність, але вони взаємно збагачуються; по-третє, можлива ситуація, за якою діалог веде насамперед до розуміння істотних принципів різних вихідних настановлень, коли “чим більше розмежування, тим краще, але розмежування доброзичливого – без бійки на межі”.

Соціальна напруженість в Україні на даний момент така, що вже ніхто не може відвернутися і весь свій потенціал спрямувати на те, заради чого він, власне кажучи, підвищував свій культурний рівень, на те, щоб упорядкувати суспільні відносини. Отже, цілком очевидним є те, що усвідомлена або неусвідомлена ставка на конфронтаційну політику в рамках етнонаціонального та етнокультурного просторів країни – це небезпечно і короткозоро. Виходом з даної ситуації може бути тільки ведення діалогу і, зокрема, діалогу культур, який, по-перше, забезпечує вільний розвиток і функціонування всіх культур, по-друге, сприяє процесу їх взаємодії, взаємовпливу і взаємозбагачення. Адже діалог культур – це цивілізована форма міжкультурної взаємодії, яка веде до збагачення всіх культур в ім'я прогресу кожної, до поглиблення культурного саморозвитку, до взаємозбагачення за рахунок іншого культурного досвіду як в рамках певних культур, так і в масштабах світової культури. Необхідність діалогу культур є і умовою самозбереження людства. Взаємодія, діалог культур у сучасному світі – процес складний і, можливо, іноді хворобливий. Необхідно забезпечити оптимальну взаємодію, діалог народів і культур в інтересах кожної зі сторін цієї взаємодії та в інтересах суспільства в цілому, держави, світового співтовариства як на етнічному, так і на національному рівнях.

За сучасними стандартами Україна є порівняно етнічно однорідною країною – етнічні українці становлять майже три чверті населення. Відтак в багатьох місцевостях (здебільшого прикордонних) компактно проживають чимало іноетнічних груп, а в окремих регіонах питома вага таких груп доволі помітна.

Етнічний рівень діалогу здійснюється між локальними етносами, етномовними, культурно господарськими (за спільністю матеріальної культури), історико-етнографічними, етноконфесійними та іншими спільнотами. У діалозі культур цього типу проявляються подвійні тенденції. Взаємне засвоєння елементів культури, з одного боку, сприяє інтеграційним процесам, взаємному збагаченню, обміну тощо. А з іншого боку – супроводжується посиленням етнічної самосвідомості, прагненням до закріплення етнічної специфіки. Для будь-якої етнічної культури завжди небезпечними є як надмірне тяжіння до іншої культури, так і її самоізоляція. Абсолютизація першої тенденції може призвести до поглинання, або обопільного занепаду обох культур. Водночас добровільна самоізоляція культури позбавляє її самопізнання, що, як відомо, конструюється лише шляхом контакту і порівняння з іншою культурою. Дані тенденції повинні принаймні урівноважувати одна одну, стимулюючи утворення елементів, яких бракує тій або іншій культурі, поповнюючи тим самим число етнокультурних компонентів

Висновок. Отже, діалог культур, з одного боку, забезпечує вільний розвиток і функціонування всіх культур, а з іншого, сприяє процесу їхньої взаємодії, взаємовпливу і взаємозбагачення. Національний рівень міжкультурного діалогу є значно складнішим, ніж етнічний, тому що охоплює не тільки ціннісний, а й політико-правовий, соціоекономічний та ідеологічний аспекти. Підставою виокремлення цього рівня є твердження, що найвищою формою етнічної спільності є нація. Головне, що відрізняє націю від етнічної спільноти, – це не тільки рівень соціально економічного розвитку, але й її внутрішня структура, заснована не на кровній

спорідненості, а на соціальному принципі. Для нації характерні велика внутрішня консолідація і високий рівень національної самосвідомості. Тому, міжкультурний діалог - це запорука національної єдності України через спільну господарську діяльність і державно-політичну регуляцію. Це доповнюється і створенням відповідної культури – мови, ідеології, норм, звичаїв тощо. Наразі ми повинні зробити все можливе, щоб відбувся національний діалог між представниками різних культур і субкультур, які на даний момент знаходяться в протистоянні.

Використані джерела та література:

1. Porter R. Intercultural Communication / R. Porter. – 1994.
2. Афанасьєва Л. Міжкультурна компетентність як стратегема демократичного розвитку поліетнічної міської громади / Л. Афанасьєва // Українознавчий альм. – 2017. – Вип. 20. – С. 62–66.
3. Афанасьєва Л. Міжкультурний діалог в контексті єднання України / Л. Афанасьєва, Є. Музя, К. Колева, Р. Олексенко // Українознавчий альм. – 2017. – Вип. 21. – С. 15–20.
4. Афанасьєва Л. Интеркультурность как успешная модель развития поликультурного городского сообщества / Л. В. Афанасьєва, Р. І. Олексенко // Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. – 2018. – С. 6–13.
5. Афанасьєва Л. Активні інтеркультурні практики як індикатор взаємодії культурних груп і спільнот поліетнічного міста / Л. В. Афанасьєва, Р. І. Олексенко // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Філософ.-політолог. студії / Львів. держ. ун-т. – 2018. – Вип. 18. – С. 40–47.
6. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 445 с.
7. Библер В. С. Культура. Диалог культур (опыт определения) / В. С. Библер // Вопросы философии. – 1989. – № 6. – С. 31–43.
8. Шульга М. О. Соціальний ареал життя особистості як предмет соціологічного дослідження / М. О. Шульга // Соціальний ареал життя особистості. – Київ, 2005. – С. 21–41.